

YAŞIL KÖLGƏ

دانشکده الهیات ومعارف اسلامی

گروه فقه شافعی

مباحث اصول فقه (۲)

جلسه چهاردهم

استاد : دکتر مصطفی ذوالفقار طلب

دستیار: فردین قمری

نهمین ادله اجمالی : قول صحابی

مراد از شخص صحابی در نزد علمای اصول فقه هرآنکس که پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم را مشاهده کرده و به او ایمان آورده و مدتی را با آن حضرت صلی الله علیه وسلم مصاحبت نموده باشد که به لحاظ عرفی اطلاق لفظ مصاحبت بر او صحیح باشد ؛ همانند خلفای راشدین ، عبدالله بن عباس ، عبدالله بن مسعود و....

حجیت قول صحابی:

۱ - حجیت قول صحابی در مسایل اجتهاد ناپذیر ؛ مثل مقادیر و حدود . مثال: استدلال حنفیه به قول عبدالله بن مسعود که کمترین مدت حیض سه روز است .

۲ - حجیت قول صحابی که آن قول ، مورد اتفاق صحابه باشد یا مخالفی برای آن نباشد ؛ چه آنکه چنین قولی به منزله اجماع صریح یا اجماع سکوتی است .

۳ - عدم حجیت قول صحابی برای صحابی دیگر به عنوان دلیل الزامی

۴ - اختلاف در حجیت قول صحابی ناشی از اجتهاد:

دیدگاه اول : حجیت قول صحابی ناشی از اجتهاد به شرط نبودن حکم در قرآن وسنت و اجماع ودر صورت اختلاف صحابه ، یکی از اقوال آنان برگزیده می شود .

دیدگاه دوم : عدم حجیت قول صحابی

دهمین ادله اجمالی : شرع من قبلنا

مراد از «شرع من قبلنا» احکام شرعی امت های پیشین است که خداوند متعال بر پیامبران قبل از اسلام ، نازل کرده است .

حجیت
انواع شرع
من قبلنا:

۱- احکام شرائع سابق که در نصوص شرعی دین اسلام (قرآن یا سنت) نیز وارد شده است ودر شریعت اسلام حکم به وجوب آن داده شده است ؛ مانند : روزه . به اتفاق علما دارای حجیت است .

۲ - احکام شرائع سابق که قصص آن در قرآن ویا در سنت بیان شده است و دلایل شرعی بیانگر نسخ آن در شریعت اسلام است ؛ به طوری که این نوع احکام مختص شرائع سابق بوده است . به اتفاق علما عدم حجیت آن.

مثال۱ : تحریم جانوران ناخن دار ونیز تحریم پیه گاو وگوسفند جز پیه موجود در پشت یا روده ها یا استخوان حیوان بر یهود .(انعام ۱۴۶) .

مثال ۲ : تحریم غنایم در امم پیشین برخلاف شریعت اسلام.

۳- احکام شرائع سابق که در نصوص دینی (قرآن یا سنت) وجود ندارد وسیاق این نصوص نیز دلالت بر بقا یا عدم بقای این نوع احکام در شریعت اسلام ندارد. به اتفاق علما عدم حجیت آن .

۴- احکام و شرائع سابق که در قرآن و یا سنت وارد شده است ؛ ولی دلیلی بر بقا یا عدم بقای این نوع احکام در شریعت اسلام وجود ندارد. علما در حجیت این نوع احکام به شرح ذیل اختلاف کرده اند .

الف : جمهور عدم حجیت آن .

ب : حنفیه حجیت آن.

یازدهمین ادله اجمالی : استصحاب

تعریف استصحاب :

۱- در لغت به معنای طلب مصاحبت و استمرار آن.
۲- در اصطلاح : الف : استمرار حکم ایجابی سابق یا استمرار حکم سلبی سابق . ب: حکم به بقای امر سابق در صورت عدم دلیلی بر تغییر آن

نکته : یکی از ارکان استصحاب ، وجود تردید در مسئله است ؛ بدین معنا که اگر به وجود چیزی در گذشته یقین داشته باشیم ، سپس در زوال آن امر شک عارض شود حکم به بقای آن امر به دلیل استصحاب (الحاق به زمان گذشته) داده می شود . ویا بالعکس اگر به عدم وجود چیزی در گذشته یقین داشته باشیم و سپس در وجود آن چیز شک عارض شود ، حکم به استمرار عدم آن به دلیل استصحاب داده می شود.

قواعد فقهی مبتنی بر اصل استصحاب :

۱ - الاصل فی الاشیاء الاباحة : اصل در اشیا اباحه است

۲ - الاصل برائة الذمة : اصل بر برائت ذمه مکلف -از هرگونه تکالیف شرعی وحقوق مالی– است .

۳– الیقین لایزول بالشک : حکم یقینی امری با عارض شدن شک برآن از بین نمی رود .

۴– الاصل فی الابضاع التحریم : اصل در مسئله برقراری رابطه جنسی با زنان ، حرمت است.

۵– الاصل فی الکلام الحقیقة: اصل در الفاظ به معنای حقیقی آن است .

انواع استصحاب :

۱ - استصحاب حکم اباحه اصلی اشیاء (الاصل فی الاشیاء الاباحة)

۲ - استصحاب برائت اصلی یا عدم اصلی (الاصل برائة الذمة ؛ الاصل العدم)

۳– استصحاب آنچه که شرع به دلیل وجود سببش ، به ثبوت آن حکم کرده است تا زمانی که دلیلی برای از بین رفتن آن برسد.

حجیت استصحاب :

دانشمندان دین در حجیت استصحاب دارای سه دیدگاه متفاوت هستند .

دیدگاه اول : جمهور (مالکیه ، اکثر شافعیه وحنابله) قائل به حجیت آن هستند .

دیدگاه دوم : اکثر حنفیه وبعضی از شافعیه قائل به عدم حجیت آن می باشند .

دیدگاه سوم : بعضی از حنفیه (متاخرین) قائل به حجیت آن در دفع و عدم حجیت آن در اثبات می باشند .